Tremtinys

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

www. lpkts.lt

Trisdešimt pirmieji leidybos metai. Eina nuo 1988 m. spalio 28 d. 2019 m. birželio 21 d. Nr. 23 (1333)

Viltis sugrįžti ir gyventi Lietuvoje

Rugiagėlės, ramunės, bijūnai, kvepiančios jazmino šakos, birželis – visa tai mums kasmet dovanoja vasaros pradžia ir kartu primena pirmuosius trėmimus, kuriuos kruopščiai suplanavo Sovietų sąjunga, pakeitusi daugelio gyvenimus ir likimus.

Tyliai ir iškilmingai nešdami vėliavas LPKTS Kauno filialo tremtiniai Gedulo ir vilties dieną susirinko švęsti šv. Mišiose Kauno šv. Mykolo arkangelo (Įgulos) bažnyčioje. Ši diena yra jų šventė, ir renginiai skirti jiems – kad iškentėjo, išgyveno ir sugrįžo, kad paliudytų mums istorinę tiesą, kad papasakotų apie artimųjų netektis, patirtas kančias ir tėvynės ilgesį. Susitelkę ir susikaupę minime šią datą, kuri iš esmės keitė mūsų valstybės ir tautos istoriją. Mūsų tautos kelias į laisvę buvo duobėtas ir vingiuotas, paženklintas skausmo ir praradimų. Tūkstančiai žuvusiųjų, dar daugiau sužeistųjų. Kūno žaizdos užgijo, dvasios skauduliai, deja, niekada neužgis... Gaila, kad daugeliui birželio 14 diena – tik eilinė darbo diena...

Po šv. Mišių gėlių puokštės ir atminimo žvakelės buvo padėtos Senosiose kapinėse prie Partizanų Motinos paminklo, geležinkelio stotyje prie atminimo lentos, liudijančios apie tai, kad 1941 metais birželio 14 dieną ir 1945–1952 metais iš geležinkelio stoties buvo masiškai tremiami Lietuvos gyventojai. Maloniai nustebino atskubėjusios Kauno Maironio gimnazijos moksleivės su mokytoja, atnešusios skudurinę lėlytę Onutę ir pagarbiai padėjusios prie atminimo lentos – kaip simbolį sulaužytai vaikystei…

Ilgesnis stabtelėjimas ir paminėjimas vyko Petrašiūnų tautos kančios memoriale, kur tėvynės meilės ir ilgesio dainas dainavo buvusių tremtinių choras „Ilgesys“, vadovė Bronė Paulavičienė deklamavo eiles, pagarbos žodžius tremtiniams tarė LR Seimo narys Andrius Kupčinskas. „Jūs mums esate stiprybės, tikėjimo ir vilties pavyzdys. Iš jūsų gyvenimo patirties išminties privalo semtis vidurinioji karta, jaunimas“, – sakė A. Kupčinskas.

Minėjimas Kauno Petrašiunų kapinėse, prie „Tautos kančios“ memorialo

Vidudienį po tylos minutės, varpų muzikos koncerto Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje priešais Amžinąją ugnį vyko „Misija Sibiras“ jau trečią kartą inicijuota istorinės atminties akcija „Ištark, išgirsk, išsaugok.“ Būrelis laukė eilėje prie tribūnos skaityti, kiti atidžiai klausėsi, ar neišgirs pažįstamo vardo ir jo likimo. „Misija Sibiras“ dalyvė Aistė Pociūtė sakė, kad pavardžių skaitymai baigsis šeštadienį apie 11 valandą, nes iš anksto užsirašė labai daug norinčiųjų skaityti.

Gal dėl kaitrių saulės spindulių, o gal dėl ypatingo jausmo, kuris užplūsta naktį, nemažai bendruomenių, draugijų, Tėvynės sąjungos–Lietuvos krikščionių demokratų partijos Kauno skyrių rinkosi pavardes skaityti būtent vėlų vakarą. Kartu buvo galima pasigrožėti puikaus menininko Manto Mikulevičiaus nuostabia erdvine kompozicija „Laikmečio liepsnose“ 1941-ųjų trėmimų pradžiai paminėti. Medinio rėmo, imituojančio vagoną, fone vaizduojami lietuviški simboliai kryžiai–saulės, ženklinantys tris šeimos kartas: vaikus, tėvus ir senelius, kurie buvo prievarta ištremti. Surūdijęs metalas kalba apie kančią, laiką, gyvojo įvykių liudijimo nykimą, laisvės netektį.

Pavardes skaito LPKTS Kauno filialo pirmininko pavaduotoja Regina Kazlauskienė

Mes esame laimingi, kad nepatyrėme to, ką patyrė mūsų tauta sovietinės okupacijos metais. Joje glūdi mūsų dvasinė tvirtybė, tikėjimas, mūsų šaknys ir stiprybė. „Kad senelių, prosenelių patirtis jaunimui nebūtų tik istorija vadovėliuose, mes privalome pasidalinti šita socialine patirtimi, kad jie žinotų, kas yra kančia, kas yra viltis. Nuo mūsų priklauso, ar mūsų vaikai puoselės šitą atminimą. Nebūkime pasyvūs!“ – šv. Mišių metu kvietė kunigas Tomas Karklys.

Audronė KAMINSKIENĖ,
LR Seimo nario A.Kupčinsko padėjėja

Autorės nuotraukos

Gedulo ir vilties dienos minėjimas Klaipėdoje

Minint 78-ąsias 1941-ųjų metų tremties metines, Klaipėdoje buvo nukrypta nuo tradicinio ir jau nusistovėjusio scenarijaus: eisenos, lydimos karinių jūrų pajėgų orkestro nuo tremtinių buveinės iki memorialo ir minėjimo jame, nes šiais metais Klaipėdos miesto savivaldybės iniciatyva ir lėšomis yra pradėti dideli memorialo rekonstrukcijos darbai. Todėl, jiems užsitęsus, Gedulo ir vilties dienos minėjimą Klaipėdos tremtiniai ir politiniai kaliniai kartu su Klaipėdos savivaldybės kultūros skyriaus Žvejų rūmais organizavo gražiame Klaipėdos koncertų salės parko kiemelyje.

Klaipėdos tremtiniai bendrai maldai susitiko Kristaus Karaliaus bažnyčioje, kad susikaupę prisimintų visus nukentėjusius nuo sovietinio genocido ir pasimelstų už juos. Ne tik už 1941-ųjų metų tremties aukas, bet visus, kuriuos negailestingai traiškė „raudonojo pragaro“ ratai. Po šv. Mišių visi drauge patraukėme į koncertų salės parko kiemelį.

Minėjimas prasidėjo tylos minute pagerbiant 1941-ųjų tremties aukas, neatlaikiusias nežmoniškų trėmimo sąlygų, alinančio darbo, šalčio, bado. Beveik pusę tremiamųjų sudarė kūdikiai, vaikai ir paaugliai.

Minėjime pagrindinį pranešimą perskaitė Klaipėdos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos pirmininkas Pranciškus Vytautas Mickus. Jis savo kalboje trumpai apžvelgė sovietų okupacijos padarinius Lietuvai- nuo pirmųjų okupacijos dienų liejosi smurtas, sveiku protu nesuvokiamas žiaurumas, žmogaus orumo žeminimas, daugeliui – ilgi kančių metai toli nuo tėvynės. Sovietinis genocidas negailėjo nei nekaltų kūdikių, nei besilaukiančių moterų, nei neįgalių senelių. Dėl to – tragiškos pasekmės valstybės raidai. Pranešėjas pabaigė žodžiais: „Šiandien, prisimindami sudėtas aukas, sveikiname tuos, kurie ištvėrė gulagus, tremtis, Sibiro šaltį ir badą, pažeminimą, grįžo į tėvynę ir dabar gyvena jau laisvoje Lietuvoje. O praeities košmarai tebūna mūsų vienybės ir stiprybės šaltinis.“

(keliama į 8 psl.)

Klaipėdos buvusių tremtinių choras „Atminties gaida“

Sovietinių represijų aukų atminimui – Vytis Lukiškių aikštėje

1941 metų tremtinio prof. Arimanto DUMČIAUS pranešimas, skaitytas birželio 14 d. Seime vykusiame Gedulo ir vilties dienos minėjime

Prof. Arimantas Dumčius

Pagal dviejų karinių šalių grobuonių – Sovietų sąjungos ir fašistinės Vokietijos slaptą susitarimą (Molotovo–Ribentropo paktas) Lietuva 1939–1941 metais pateko į Sovietų sąjungos įtakos sferą ir patyrė brutalų jos spaudimą. Lietuvos vyriausybė, kaip Estijos ir Latvijos, pasirašė primestą šalių savitarpio pagalbos sutartį su Sovietų sąjunga. Tauta greitai pajuto, ką reiškia stalinistinė ideologija, suprato, kad Lietuvai ji atneš tik valstybingumo praradimą.

Atgavus Vilnių ir jo kraštą, Lietuvoje tuoj pat įsikūrė keli Raudonosios armijos garnizonai. 1940 metų birželio 14 dieną, gavus Maskvos ultimatumą, buvo įleisti Raudonosios armijos daliniai. Kaip žinome, prezidento A. Smetonos ir dar kelių ministrų bei Valstybės gynybos tarybos nuomonė buvo kita – bet kokiu atveju, kad ir simboliškai, priešintis. Tai neįvyko. Buvo suimti Augustinas Povilaitis ir vidaus reikalų ministras Kazys Skučas. Visa tai reiškė ne ką kita, kaip valstybės kapituliaciją, todėl prezidentas A. Smetona pasitraukė į užsienį. Neteisėtai patvirtinta prokomunistinė Laikinoji „liaudies vyriausybė“, kurios ministru pirmininku visuomenės emocijoms sumažinti paskirtas prof. Vincas Krėvė-Mickevičius. Prezidentu pasiskyrė Justą Paleckį, Saugumo departamento direktoriumi – iš kalėjimo išleistą komunistą Antaną Sniečkų, kurį Maskva patvirtino LKP CK pirmuoju sekretoriumi. Nuo tada visų sovietinių pertvarkų, trėmimų ir represijų iniciatyvos ir organizavimas perėjo į LKP CK ir jos padalinių rankas. Po to rinkimai į vadinamąjį „liaudies seimą“, Lietuvos „priėmimas“ į Sovietų sąjungą, komunistų partijos legalizavimas, sovietų valdžios paskelbimas ir valstybės sąrangos pertvarka pagal sovietinį modelį vyko grubiausiu būdu – masinių suėmimų ir žudymų, atleidinėjimų iš darbo, visų Lietuvos partijų, tautinių ir religinių organizacijų, išskyrus komunistines, uždraudimo, pasų antspaudavimo per rinkimus ir totalinės baimės, kad būsi nubaustas, atmosferos kūrimo fone.

Sovietų okupacinio karinio režimo tikslas buvo remtis vietiniais kolaborantais ir parsidavėliais iš kūrybinės inteligentijos ir sugriauti nepriklausomą valstybę. Kitas etapas, kuriame nebevaidino „sovietų demokratijos“, pagal savo mastą ir žiaurumą buvo išskirtinis reiškinys – planingas, sąmoningas brandžiausios intelektualinės ir dvasinės, kūrybinės ir fizinės lietuvių tautos dalies naikinimas. 1940 metų birželio 15 dieną nužudytas pasienietis Aleksandras Barauskas. Antano Sniečkaus įsakymu 1940 metų liepos 11–12 ir 18–19 dienomis buvo suimta apie 512 politinių, visuomenės veikėjų, inteligentijos ir valdininkijos atstovų. Buvo sušaudyti arba vėliau mirė įkalinimo vietose 29 Lietuvos vyriausybės nariai. Iki 1940 metų rugsėjo suimta dar beveik 2000 politinių veikėjų. Iki 1940 metų liepos 30 dienos buvo paleista apie pusė aukštosios karinės vadovybės. Karo pradžioje iš 22 tūkstančių į Rusijos gilumą pasitraukė apie 3000 lietuvių karių. Kiti buvo suimti, sušaudyti arba dingo iš sovietų kontrolės.

Rainiuose, Pravieniškėse, Červenėje buvo nužudyta daugiau nei 350 karinių, kituose kalėjimuose Lietuvoje įvykdyti 27 mirties nuosprendžiai, o 21 žmogus mirė kalėjime. Raudonarmiečiai nužudė du Panevėžio chirurgus ir operacinės medicinos seserį, atliekančius savo profesinę pareigą. Sovietai naikino Bažnyčią, traukdamiesi nužudė 21 kunigą, 39 buvo įkalinti, 63 dingo be žinios.

Atėjo 1941 metų „Juodasis birželis“. Aleksandro Guzevičiaus įsakymu sudaryti „liaudies priešų“ sąrašai. 1941 metų gegužės 14 dieną Liaudies komisarų taryba sankcionavo tūkstančių žmonių trėmimą. Vietiniams baudėjams sustiprinti iš Rusijos buvo atsiųsta 2,5 tūkstančio saugumiečių. Akcija prasidėjo birželio 14 dieną 2–3 valandą nakties, baigėsi birželio 19 dieną. Išvežtųjų šeimos turėjo suimtųjų statusą, vyrai atskirti ir išsiųsti į specialiuosius lagerius. Tik šį kartą vežė ne sušaudyti, bet į ekstremalias sąlygas, kur neįmanoma išgyventi – į badą, šaltį, išsekimą dėl nepakeliamo darbo ir ligų. Suimtųjų turtas buvo konfiskuojamas. Suimtuosius į geležinkelio stotį paprastai lydėdavo „trojka“. Suimtiesiems buvo parengta 19 ešelonų su 870 vagonų. Į vieną gyvulinį vagoną sutalpindavo ne mažiau kaip 25 žmones.

Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro patikslintais duomenimis, 1939–1941 metais deportuotas 30 461 asmuo, ištremta 13 218 žmonių, suimti ir išvežti į lagerius ir kalėjimus 10 845 asmenys. Dar dingo 5303 žmonės – jie buvo suimti, repatrijavo į Vokietiją. Išvežtų vaikų iki 16 metų buvo 6011 (20 procentų). Ištrėmė, suėmė arba naikino brandžiausią ir kūrybiškiausią lietuvių tautos dalį: dažniausiai ūkininkus, mokytojus, tarnautojus, kariškius.

Tauta krūptelėjo ir atsakė 1941-ųjų birželio 22–28 dienų sukilimu. Sudaryta Laikinoji vyriausybė, paskelbtas nepriklausomybės atkūrimas. Nuo okupantų kulkų žuvo 1095 sukilėliai. Sukilimas buvo tarsi impulsas pokario partizaniniam dešimtmečio karui prieš okupantus. Privalome minėti šį istorinį įvykį, nes birželį sukanka 78 metai nuo sukilimo pradžios. Vilniuje numatoma šventė, dalyvaus net gausus baikerių eskortas.

Didžioji tremtinių dalis – 7232 (64 procentai) – buvo išvežti į Altajaus kraštą. Vyresnių nei 70 metų tremtinių mirštamumas buvo 54–77 procentai, o 1–2 metų vaikų – 34 procentai. Dalis jų liko palei geležinkelio bėgius – labai tikroviškai tai parodyta kino filme „Tarp pilkų debesų“. Buvau tas laimingasis, vos 1,5 metukų kūdikis, kurį leisgyvį spėjo atvežti į baraką Altajaus stepėje ir čia mama po 2 mėnesių mane vos atgavo. Po kelių metų šalia manęs mirė tetulytė Marytė. Mano ir žmonos giminėje buvo per 20 tremtinių, mirė keturi, tarp jų senelis ir pusbrolis, be to, žuvo du partizanai.

1942 metų rugpjūčio mėnesį iš Altajaus buvo pervežti į Šiaurės Jakutiją ir Laptevų jūros salas 2795 (40 procentų) tremtiniai, iš jų 1004 kūdikiai ir iki 16 metų vaikai. Žmonės be aprangos, apavo, maisto, tiesiog ant ledo buvo pasiųsti tikrai mirčiai. 1941 metų „Juodojo birželio“ – žiauriausiojo trėmimo dalią vaikystėje patyrė buvę Seimo nariai: Vida Marija Čigriejienė, Arimantas Dumčius, Vytenis Povilas Andriukaitis ir dabartinis Seimo narys Julius Sabatauskas. Mokytojas Alfonsas Andriukaitis, Vytenio tėvas, šiurpą keliančiuose atsiminimuose „Bausmė be nusikaltimo“ 1973 metais aprašė protu nesuvokiamas gyvenimo sąlygas Užpoliarės salose, kurios, „nesiskiria nuo vokiškųjų konclagerių, tik tie rusų buvo suorganizuoti tuoj po revoliucijos“. Taigi nacionalsocialistai iš bolševikų perėmė žmonių naikinimo praktiką. Aukščiausia cinizmo viršūnė buvo pasiekta platinant gandus, kad žmonės vežami pas sąjungininkus, į Ameriką. Dalios Grinkevičiūtės knyga „Lietuviai prie Laptevų jūros“, Dainoros Tamošiūnaitės, mano mamos Kastutės Mažuolytės ir kitų atsiminimai, Irenos Kurtinaitytės ir Vidmanto Zavadskio knyga „Sibiro vaikai“, Laptevo jūros tremtinių brolijos „Laptevičiai“ ir jos įkūrėjų Jono Markausko, Jono Puodžiaus ir kitų ilgametė veikla ir sukurtas atminimo kompleksas Rumšiškėse, bičiulystė su bendro likimo tremtiniais jakutais rodo, kad šiandien niekas neužmiršta.

Iš 10 845 suimtų, tarp kurių buvo mūsų tėvai, 7349 pateko į lagerius, iš jų apie 3000 žuvo.

(keliama į 6 psl.)

TS-LKD frakcija dėl sovietinės simbolikos propagavimo kreipėsi į Vokietijos milžinę „Adidas“

Seimo Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų (TS-LKD) frakcijos seniūnas Gabrielius Landsbergis ir frakcijos seniūno pavaduotoja Radvilė Morkūnaitė-Mikulėnienė kreipėsi į Vokietijos sportinių drabužių, avalynės ir inventoriaus gamintoją „Adidas“ dėl sovietinės simbolikos drabužių.

Socialiniuose tinkluose pradėjo plisti informacija, jog Londone esančios „Adidas“ parduotuvės vitrinoje demonstruojami raudoni, sovietine simbolika ir užrašu „USSR“ (angl. – Union of Soviet Socialist Republics, liet. – SSRS) pažymėti drabužiai, taip keliant klausimą dėl įmonės pozicijos ir totalitarinių režimų padarytų nusikaltimų supratimo.

„Totalitarizmas yra 20 amžiaus blogis, ir nėra „blogesnio“ ar „geresnio“ totalitarinio režimo. Tarptautinės korporacijos turi atsižvelgti į istorijos faktus, gerbti aukų atminimą ir susilaikyti nuo sovietinės nostalgijos skatinimo ar totalitarinių režimų padarytų nusikaltimų pateisinimo. Tikrai visame pasaulyje būtų nesuprantama, jei „Adidas“ pagamintų teminę drabužių liniją su nacistine simbolika, tačiau kažkodėl užsimerkiama prieš Sovietų sąjungos ženklus. Esu įsitikinusi, kad yra ir kitų būdų, kaip švęsti sporto laimėjimus, o ne šlovinti režimą, atsakingą už milijonų mirtis ir kančias“, – teigė R. Morkūnaitė-Mikulėnienė.

Kreipimesi pažymima, jog daug Europos šalių ne tik mini totalitarinio režimo aukų atminimą, bet ir yra uždraudusios naudoti sovietinius bei nacių režimo simbolius, todėl TS-LKD vardu prašoma vienos didžiausių sportinės aprangos gamintojos Europoje parodyti atsakomybę ir užtikrinti, kad visi sovietiniai drabužiai būtų pašalinti iš visų „Adidas“ parduotuvių ir susijusių mažmenininkų.

Primename, jog įrašai socialiniuose tinkluose pasirodė Lietuvai minint Gedulo ir vilties dieną, kai pagerbiamos Sovietų sąjungos represinės žinybos NKVD vykdytų trėmimų aukos. Parlamentarai savo kreipimesi atkreipia korporacijos dėmesį, kad vien Lietuvoje 1941 metų birželio 14–18 dienomis į Sibirą buvo ištremta per 18 500 žmonių: moterų, senjorų, vaikų ir kūdikių. Tai buvo pirmoji iš 35 sovietinio režimo vėliau įvykdytų trėmimo operacijų. Stalino valdymo metu, 1940–1953 metais, beveik 300 tūkstančių žmonių buvo ištremti iš Lietuvos arba įkalinti gulaguose – priverstinio darbo stovyklose, o 20 tūkstančių pasipriešinimo dalyvių ir jų rėmėjų nužudyti. Sovietų represijos prieš Baltijos šalis tęsėsi per visą okupacijos laikotarpį.

„Tremtinio“ inf.

Įvykiai, komentarai

Garbė tarnauti Lietuvos valstybei

Birželio 11 dieną Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė skaitė metinį pranešimą. Tai paskutinysis Jos Ekscelencijos pranešimas – baigusi antrąją kadenciją D. Grybauskaitė savo pareigas perleis teisėtai išrinktam naujajam šalies vadovui Gitanui Nausėdai. Ji jau sudarė Inauguracinę komisiją, kuri liepos 12 dieną inauguruos G. Nausėdą LR Prezidento postą.

Kadangi pranešimas buvo transliuojamas tiesiogiai, netruko pasirodyti ir jo vertinimų. Kaip ir reikėjo tikėtis, jie buvo nevienareikšmiai – vieni pranešimą įvertino kaip santūrų nueinančio politiko atsisveikinimą, kiti gyrė D. Grybauskaitę kaip aukščiausio tarptautinio lygio politikę, prezidentavimo laikotarpiu pakėlusią Lietuvą į prestižines pozicijas, na, o dar kitiems neužteko padorumo eilinį kartą nepasityčioti (nenuostabu, kad tokių „šaipūnų“ pozicijos stebėtinai sutampa su kremliaus propagandistų ir simpatikų pozicijomis).

D. Grybauskaitės prezidentavimo laikotarpiu Lietuvai teko nemažai sunkių išbandymų – tai ir tarptautinė finansų krizė, ir politinės padėties Europoje pasikeitimas dėl Rusijos įvykdytos karinės agresijos prieš Ukrainą, na ir ne ką mažesnio netikrumo įnešusi Ramūno Karbauskio valdomų politinių jėgų pergalė 2016 metų Seimo rinkimuose. Sutikite, – apžvelgę visą atkurtos nepriklausomybės beveik 30 metų politinio gyvenimo laikotarpį nerasime analogiškų nepagarbos ar tiesiog chamizmo, ignoravimo ar net šantažo pavyzdžių, kokius valstybės Prezidento atžvilgiu pastaraisiais metais demonstravo asmeniškai R. Karbauskis ir jos „valstiečių-žaliųjų“ partijos atstovai. Susidarė įspūdis, kad jie arba sąmoningai siekė išprovokuoti Prezidentę karštakošiškiems atsakams, arba kuo daugiau sumenkinti šios institucijos įvaizdį. O gal ir viena, ir kita, ir plius – menkinti asmeniškai tarptautinį D. Grybauskaitės politinį autoritetą. Malonu, kad šios niekingos pastangos liko bevaisės!

Todėl Prezidentė D. Grybauskaitė padėties nedramatizuoja: „Apžvelgdama gana dramatišką dešimtmetį, nors konfliktų buvo, ginčų buvo, stumdėmės įvairiuose „burbuluose“, drįstu pareikšti, kad iš esmės su Valstybe viskas gerai.“ Na, mes nežinome, ką konkrečiai Prezidentė turėjo galvoje užsimindama, kad „Lietuvos žemė kartu su partizano A. Ramanausko-Vanago palaikais grąžino mums nepalaužiamą kovos ir pasipriešinimo dvasią“, bet minčių kyla įvairių, nebūtinai susijusių su gynyba, pavyzdžiui, kad demokratijos šalininkams užteks ryžto pasipriešinti „valstiečių-žaliųjų“ reformoms, siekiančioms apriboti žmogaus teises į laisvą žodį ar gyvenimo būdą.

Žinoma, valstybės saugumas nuo užsienio valstybių agresijos yra svarbiausias dalykas, o jį gali garantuoti tik tokia pozicija: „Gebėjimas atsakingai veikti, atvira ir tiesi laikysena, o ne pataikavimas daro mus matomus geopolitinėje erdvėje. Vertybėmis ir pasitikėjimu, o ne baime ar nuolankumu grįsta užsienio politika pelno pagarbą Lietuvai. (...) Nebrandūs politiniai sprendimai ir pareiškimai dėl bendradarbiavimo su priešiškomis valstybėmis gali tapti šliaužiančiomis grėsmėmis, kurios pavers mus įkaitais, kai reikės rinktis tarp blogai ir labai pavojinga. (...) Turime ir toliau išlikti Laisvės varpu tarptautinėje politikoje. Todėl besąlygiškas Ukrainos žmonių palaikymas ir toks pats besąlygiškas agresoriaus pasmerkimas – ar tai būtų Krymas, Kerčė, ar cheminio ginklo panaudojimas Jungtinėje Karalystėje – turi išlikti mūsų strategine laikysena.“

Prezidentė šiais žodžiais priminė, kad nestokojam veikėjų, kurie nemato problemos, jei kažkas bendradarbiauja su agresore Rusija – prisiminkime nesenas M. Basčio, A. Skardžiaus istorijas... Ir, žinoma, nepamirškim, kas juos rėmė ir teberemia, kas siūlo „bendradarbiauti“, pavyzdžiui, energetikos srityje. „Lietuviškomis SGD terminalo įgyvendinimo patirtimis, kurios padėjo mums užtikrinti dujų tiekimo alternatyvas, naudojasi ir kitos pasaulio šalys. (...) Su Europos Komisija jau pasirašėme politinį susitarimą dėl Baltijos šalių elektros tinklų sinchronizacijos su Vakarų Europos tinklais, o šį mėnesį pasirašysime detalesnį susitarimą Briuselyje, kai vyksiu į Europos Vadovų Tarybą. Tai nesidairykime atgal į Rytus, nes puikiai žinome, kad BRELL žiede iš Maskvos dispečerinių sukasi ne tik elektra, bet ir politinė įtaka. Kaip ir Astravo atominėje. ESPO šalys pripažino, kad ji pastatyta ant nesaugios aikštelės. Ne apie jos saugumą eina kalba, eina kalba apie nesaugią aikštelę! Vadinasi, čia negali veikti jokia elektrinė. Būtina toliau siekti Astravo elektrinės uždarymo apskritai.“

Vertindami Prezidentės metinį pranešimą, daugelis pastebėjo ir tiesioginę kritiką dabartinei valdančiajai daugumai: „Gyvename tikrai gerais laikais, tik nereikia patiems prisidaryti bėdų vien dėl to, kad kyla noras ar entuziazmas daryti ką nors kitaip, griauti, o ne kurti. Naujausi tyrimai atskleidė neraminančią tiesą – per pastaruosius dvejus metus smarkiai krito investuotojų pasitikėjimas mūsų šalies ekonomika. Neigiamai jų nuotaikai didžiausią įtaką turėjo kontraversiški valdžios sprendimai ir pareiškimai. Draudimai ir apokaliptiniai scenarijai, kurpiami dalies valdančiųjų, kelia nerimą ne tik užsienio investuotojams. Tai pasmerkia šalį nesibaigiantiems eksperimentams vaučeriais, pensijų pakopomis, švietimo modeliais, ligoninių mutacijomis ir veidrodinėmis ministerijomis.“

Nenuostabu, kad pastarosios pranešimo tezės sukėlė susierzinimą R.Karbauskio stovykloje (šiuo metu užsiėmusioje naujos valdžios formavimu iš senų kadrų).

Pasidžiaugusi, kad „mūsų pasirinkimus vis mažiau lemia oligarchinės įtakos ar pigūs populistiniai pažadai“, Prezidentė atkreipė dėmesį į nerimą keliantį dalyką: „Labiau nei kova su korupcija ima populiarėti kova su Konstitucija. Išgyvenome beprecedentį pasikėsinimą į Konstitucijos I skirsnį,

Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė „Lapteviečių“ brolijos susitikime Rumšiškėse. 2016 metai

kuris saugo pamatines konstitucines valstybei ir tautai vertybes – kalbą, suverenitetą, teritorijos vientisumą. Užmojų perrašyti Konstituciją ar paminti joje įtvirtintas vertybes taip, kad atitiktų vienos konkrečios grupelės pageidavimus, buvo daug – nuo neribotų statybų miškuose, nomenklatūrinių privilegijų, žodžio laisvės varžymo iki mėginimų keisti generalinio prokuroro skyrimo tvarką ar nuleisti referendumams galiojančią kartelę.“ Prie to paties D. Grybauskaitė pabrėžė būtinybę saugoti teismų nepriklausomumą, nes būta bandymų „įtraukti teisėsaugą į politinius procesus – pasitelkti rinkimų kovai ar karui su oponentais“.

Turbūt nereikia rodyti pirštais ir kam skirti Prezidentės pranešimo žodžiai apie bandymus pažaboti žiniasklaidą. „Vis atsinaujina ir potraukis kontroliuoti žiniasklaidą. Per pastaruosius trejus metus – 10 pasiūlymų, apribojančių žurnalistų darbą. Nuo kritikos bandyta apsisaugoti antikonstituciniais pasikėsinimais politizuoti net ir nepriklausomą visuomeninį transliuotoją. Žodžio laisvė yra LAISVĖ. Todėl tai – nacionalinio saugumo klausimas. Mums visiems ir valstybei. Kritikai nepakanti valdžia apynasrį mielai užmautų ne tik žiniasklaidai, bet ir tvirtas nuostatas turintiems kūrėjams, kurių tiesus ir įtaigus kalbėjimas uždega tautos dvasią, skatina kritiškai mąstyti, didina tarpusavio pasitikėjimą,“ – kalbėjo D. Grybauskaitė. Ji tokius siekius apriboti laisvės sąvoka įvardijamus reiškinius įžvelgė dabartinės valdančiosios daugumos pastangose reguliuoti žmonių gyvenimo būdą, kuris nesikerta su įstatymais. „Esame laisvi tik tiek, kiek pripažįstame kito žmogaus laisvę. Kiekvienas nori jaustis oriai ir saugiai bet kurioje šalyje, tikėdamasis, kad su juo bus elgiamasi pagarbiai, tiesiog žmoniškai. Paprastas žmoniškumas ir politikoje, ir tarpusavio santykiuose gali padaryti stebuklus. Tijūno bizūnas ir nurodymai, ką valgyti, kada gerti, kur gydytis ir su kuo susitikinėti, laisvos ir darnios visuomenės nesukurs. Pagarba kitaip mąstančiam ir gyvenančiam, kitaip atrodančiam, mažiau turinčiam, daugiau pasiekusiam, lygios galimybės, privataus žmogaus gyvenimo apsauga, pasirinkimo laisvė – štai kas daro mus patrauklia valstybe sau ir kitiems. Visuomenės virsmas mūsų šalyje labai spartus, o žmonių sąmoningumas gerokai peraugo politikos ir politikų brandą“.

Savo metinį pranešimą, paskutinį iš 10, LR Prezidentė Dalia Grybauskaitė baigė padėka Lietuvos žmonėms: „Brangūs Lietuvos žmonės, būtent jūsų pasitikėjimas stiprino mane visus dešimt metų.

Tikėdama Lietuva ir jumis ieškojau valstybei būtinų sprendimų, taip kaip gebėjau.

Dėkoju visiems, kurie tapote bendražygiais ir bendraminčiais. Dėkoju ir tiems, kurie išsakėte kritines pastabas. Visi man padėjote ir mokėte mane kiekvieną dieną. Man buvo didelis iššūkis ir didžiulė garbė tarnauti Lietuvos valstybei ir jos žmonėms. Visiems dėkoju.

Dalia Grybauskaitė, Lietuvos Respublikos Prezidentė“

Taigi, 10 metų principingai gynusi Lietuvos valstybingumą ir Konstituciją, Dalia Grybauskaitė baigia kadenciją. Nenuostabu, kad politologai ir politikos apžvalgininkai bei politikai pranašauja jai aukščiausius Europos Sąjungos institucijų postus – mūsų valstybės vadovė turi didžiulį autoritetą tarptautinėje politikoje. Bet galime neabejoti – viena valstybė padarys viską, kad D. Grybauskaitei nepavyktų tapti, pavyzdžiui, Europos Komisijos prezidente. Rusija padarys viską, kad bet koks reikšmingesnis postas nebūtų patikėtas D. Grybauskaitei – Putinas niekada neatleis jai už moralinį antausį, kurį per Rusijos ir Lietuvos prezidentų susitikimą jis užsidirbo įžūliai pareikalavęs Lietuvos paklusti Rusijos interesams.

Kietą turėjome Prezidentę!

Gintaras MARKEVIČIUS

Kovoti visur, kur kovojama

Per Lietuvą ir Europą plačiai suskambo „Normandija–Nemunas“ vardas. Ypač iškiliai paminėtas legendinės eskadrilės dislokavimo 75 jubiliejus Alytuje, Adolfo Ramanausko-Vanago gimnazijoje ir Alytaus miesto teatre. Girdėta, skaityta, (ne)pamiršta... ir iš naujo verčiamas istorijos puslapis. Istorijos, bylojančios apie dvidešimtojo amžiaus Europos tautų kovą už laisvę, apie Antrojo pasaulinio karo padarinius ir žmonių likimus. Praėjus daugiau kaip pusei amžiaus, vėl menami įvykiai, palikę gilius pėdsakus Lietuvoje.

Alytaus Adolfo Ramanausko-Vanago gimnazija tapo vienu iš svarbiausių eskadrilės „Normandija–Nemunas“ dislokacijos Alytuje atminties saugotoja.

Svarbus buvusio mokytojo, muziejaus steigėjo (įkūrėjo) Antano Anuškevičiaus vaidmuo. Tai vienas seniausių mokyklinių muziejų, įsteigtas 1969 metais. Jo vadovaujamas muziejus susirašinėjo su „Normandijos–Nemuno“ lakūnais, rinko eksponatus, laiškus, saugojo juos. Dabartinis muziejaus vadovas – gimnazijos neformaliojo švietimo mokytojas Vytautas Bigaila supažindino svečius su Adolfo Ramanausko-Vanago gimnazijos, Mokytojų seminarijos, prancūzų eskadrilės „Normandija–Nemunas“, Dzūkijos krašto istorine medžiaga. Atskira ekspozicija skirta Adolfui Ramanauskui-Vanagui – vienam iš pagrindinių ir reikšmingiausių Lietuvos rezistencijos kovos vadų. Jo vardu Alytuje pavadinta 2-oji vidurinė mokykla. Muziejuje galima susipažinti su šio partizano ir jo bendražygių kovos momentais, partizanų buitimi, jų ginklais, kurie buvo rasti įvairiose vadavietėse, eksponuojami ir Vanago apdovanojimai, kuriais jis buvo apdovanotas jau po mirties. Muziejuje puikuojasi A. Ramanausko-Vanago bronzinis biustas, kurį sukūrė Nacionalinės premijos laureatas – skulptorius Stanislovas Kuzma.

Po nepriklausomybės atkūrimo išsaugota ekspozicija tapo neatskiriama miesto istorijos dalimi.

Turtingą ekspoziciją papildė ir rašytojo, žurnalisto Laimono Inio dovana. Solidi, enciklopedijos dydžio knyga „Viena saulė danguj“ – rašytojo kruopščiai surinkta medžiaga apie eskadrilės technikus, lakūnus, bendrystę su aplinkiniais gyventojais, užrašyti prisiminimai, surinktos nuotraukos ne tik Lietuvoje, bet ir Ukrainoje (Pokrovkoje), Normandijoje. Gimnazijos moksleiviai, vadovaujami mokytojos (režisierės) Svetlanos Žadeikienės ir prancūzų kalbos mokytojos Loretos Kašėtienės sukūrė teatrinę kompoziciją „Skrendam!“ pagal rašytojo tekstus, jaudinančiai papasakotus autentiškus įvykius apie Alytaus siuvėją – P. Šimanską, kuris elegantiškiems prancūzams siuvo karines uniformas, apie lakūno Roger Sauvage pažintį su dzūkaite Apolonija. Jaudinančią taurios meilės istoriją pasakojantys „aktoriai“ iki graudulio sujaudino prancūzų lakūno kapitono Roger Sauvage dukterį Angelę Ramutę Motiejutienę, siuvėjo P. Šimansko sūnų už tėvo atminimo įamžinimą.

Adolfo Ramanausko-Vanago gimnazijos direktorius Virginijus Skroblas kartu su muziejaus vadovu muziejuje priėmė garbius svečius iš Prancūzijos ambasados ir Prancūzijos instituto Lietuvoje, kurie prisijungė prie Alytaus Adolfo Ramanausko-Vanago vidurinės mokyklos organizuojamo 75-ojo „Normandijos-Nemuno“ eskadrilės dislokavimo jubiliejaus minėjimo.

Atvyko prancūzų gynybos atašė pulkininkas Stephane Loechleiter ir Lietuvos prancūzų instituto direktorius Jean-Marie Sani, kiti garbūs instituto ir ambasados atstovai.

Eskadrilės istoriją išsamiai pranešime atskleidė gimnazijos mokytoja metodininkė Ramutė Volkuvienė.

Renginio dalyvius sveikino Alytaus miesto savivaldybės mero pavaduotoja Jurgita Šukevičienė.

Kultūrų draugystę ir glaudžius šalių abipusius ryšius istorijos sankirtose liudija ne tik dvidešimtojo amžiaus įvykiai, bet ir vis labiau augantis susidomėjimas kalba, žmonių, aplaisčiusių savo krauju žemę, dėl kurios laisvės kovojo nelygiose kovose, atminimas.

Dalia POŠKIENĖ

Nuotraukos autorės

Sveikiname

Garbingo **85-ojo** gimtadienio proga sveikiname LPKTS pirmininko pavaduotoją, ilgametį ir aktyvų Klaipėdos PKT sąjungos valdybos narį, tremtinį **Zenoną ČERKAUSKĄ**. Dėkojame už indėlį vystant mūsų organizacijos veiklą. Linkime ilgų, ramių ir laimingų gyvenimo metų, geros sveikatos ir Aukščiausiojo palaimos.

Klaipėdos PKT sąjunga

Jubiliejinio gimtadienio proga sveikiname LPKTS pirmininko pavaduotoją **Zenoną ČERKAUSKĄ** ir LPKTS valdybos narį **Algį ČEPONĮ**. Linkime sveikatos, stiprybės ir prasmingų darbų tėvynės labui.

LPKTS pirmininkas Gvidas Rutkauskas, LPKTS valdyba

Garbingo **80-ojo** jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname buvusią tremtinę, LPKTS Etikos ir procedūrų komisijos pirmininkę, LPKTS Šiaulių filialo tarybos narę **Eugeniją BUITVYDIENĘ**.

Linkime būti ir toliau didele optimiste ir dar ilgai bei nuoširdžiai darbuotis tėvynės labui. Dievo palaimos Tau, mieloji sese!

LPKTS Šiaulių filialas

Lai Jūsų laikrodžiai skaičiuoja ne sielvarto ir liūdesio,
O džiaugsmo, meilės ir gerų darbų metus.

Garbingo **70-ojo** jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname buvusią Irkutsko sr. tremtinę **Genovaitę MOTUZAITĘ-JEVDOKIMOVĄ**.

Linkime stiprios sveikatos, skambių dainų, dvasios ramybės ir gražiausių gyvenimo dienų...

LPKTS Kauno filialas

Garbingo **85-ojo** gimtadienio proga nuoširdžiai sveikiname LPKTS Tauragės filialo narį **Kazimierą JOKUBAUSKĄ**.

Linkime ilgų, ramių gyvenimo metų, geros sveikatos ir Dievo palaimos.

LPKTS Tauragės filialas

Nuoširdžiai sveikiname LPKTS Jonavos filialo tarybos narę **Danutę FEDORAVIČIENĘ 65-ojo** ir filialo narę **Birutę VILKIENĘ – 60-ojo** gimtadienio proga.

Linkime stiprios sveikatos, dvasios ramybės, džiaugsmingų ir laimingų metų ir Aukščiausiojo globos.

LPKTS Jonavos filialas

Garbingo **80-ojo** jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname buvusį tremtinį **Gerimantą KAKLAUSKĄ** ir linkime išlikti tokiam pat žvaliam, energingam, pilnam entuziazmo ir kilnių planų tolimesniame mūsų bendrų idėjų kelyje.

Telaimina Dievas Tavo gyvenimą ir siekius!

LPKTS Anykščių filialas

Garbingo **85-ojo** gimtadienio proga nuoširdžiai sveikiname buvusią tremtinę, tremtinių choro narę **Bronę LALIENĘ**.

Linkime stiprios sveikatos, Dievo palaimos ir gražių gyvenimo metų.

LPKTS Anykščių filialas

Padėka

Dėkojame paaukojusiai Partizanų alėjos Kaune įgyvendinimo darbams **Bronei KIRDEIKAITEI – 20 eurų**.

LPKTS valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“

Metinė prenumerata priimama **iki kiekvieno mėnesio 28 dienos** bet kuriame „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškininką, paskambinus informacijos tel. 8 700 55 400, internetu **www.prenumeruok.lt**.

Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį.

Prenumeratos indeksas 0117. Kaina:

1 mėn. – 2,65, 3 mėn. – 7,96 euro.

1941 metų birželio 14-osios trėmimas

Marijos Jonės ŽUKAITĖS-ŠTRIMAITIENĖS atsiminimai

Pabaiga.
Pradžia Nr. 22 (1332)

Netenku ir mamos

Neužilgo į kalėjimą pasodino ir mamą už tai, kad buvo užsikišusi už liemenėlės kelias saujas miltų, kuriuos nešė badaujantiems vaikams. Badavo ir kiti tremtiniai, nes viskas buvo skiriama frontui. Rusams patiems stigo maisto, tad apie tremtinius niekas negalvojo, dar laikė juos fašistais, kaltais dėl karo ir visų rusų nelaimių.

Mano brolis Juozas, kuriam suėmus tėvus buvo tik 12 metų, prisiėmė visą kasdienybės naštą, o ji buvo nemaža – trejais metais jaunesnis brolis Algis ir aš, visai mažytė. Juozas iškažkur gavo akordeoną ir vakarais eidavo grot vietiniams gyventojams, už tai gaudavo kelias bulves ir šiek tiek duonos. Tai, ką atnešdavo, dalindavo su didele meile – man tekdavo didžiausia dalis, Algiui – truputį mažesnė, o sau – mažiausia. Dieną Juozas keldavo valtimi žmones per Obės upę už tokį patį atlyginimą, o Obė labai plati, srauni upė, tad dvylikamečiui tai buvo labai pavojingas darbas.

Begrodamas vakaruškose, Juozas susipažino su kažkokiais įtakingais žmonėmis, kurie padėjo jam įtaisyti mane į vaikų namus Barnaule, brolį Algį irgi į vaikų namus, tik kitame Obės krante, o pats gavo leidimą vežioti vandenį iš Obės vaikų namams, kuriuose aš buvau. Tai buvo negirdėtas atvejis, nes tremtinių vaikais, kaip ir suaugusiais tremtiniais, niekas nesirūpino.

Vaikų namuose man nebuvo labai blogai, lyginant iki to, nes patikau vaikų namų gydytojai, kuri pasiėmė mane gyventi į savo kambarį ir aprūpindavo šiek tiek gausesniu maistu. Brolis Algis priešingai – vaikų namuose patyrė daug vargo ir patyčių.

Po karo, kai vokiečiai buvo išvyti iš Lietuvos, Rusijoje pradėta ieškoti sovietinių aktyvistų vaikų, kurie atostogavo pionierių stovykloje Palangoje ir, karui prasidėjus ir vokiečiams apšaudžius stovyklą, buvo evakuoti į Rusijos gilumą, bei našlaičiai, kurių tėvai mirę evakuacijoje Rusijoje ar dalyvavę kare prieš vokiečius. Visus našlaičius, kurie gyveno vaikų namuose Rusijoje ir turėjo lietuviškas pavardes, stengėsi laikyti iš Palangos evakuotais pionieriais, tad nutarė grąžinti į Lietuvą. Tame saraše atsidūrėme ir mes, nors nebuvome tie, kurių ieškojo. Mat brolis Juozas mums sukūrė legendą, jis labai gražiai kalbėjo apie Lietuvą, ir aš įsivaizdavau ją kaip stebuklingą šalį, kurioje lyja saldainiais ir yra daug skanių valgių. Prieš kelionę mus visus aprengė labai gražiais amerikietiškais drabužiais, gauta iš Amerikos labdara, ir visą aštuonių ar dešimties vaikų grupę su vadovu išvežė traukiniu į Lietuvą.

1945 metų vėlų rudenį pasiekėme Vilnių, kuris buvo labai sugriautas, bet mes džiaugėmės, kad vėl esame Lietuvoje. Kitą dieną vėlai vakare brolis Juozas man ir broliui Algiui pasakė, kad mums reikia bėgti, nes bijojo, kad mūsų biografija gali išaiškėti, tad vėl gražins į Sibirą. Slapta išsėlinom iš Pionierių rūmų, kur visi buvome apgyvendinti, ir nuskubėjome į stotį, nes norėjome pasiekti senelį iš tėvo pusės, kuris gyveno Švėkšnoje. Brolis sužinojo, kada atvažiuos traukinys, todėl mums neteko ilgai laukti. Į vagonų vidų nėjome, važiavome vagonų sandūroje, iš lauko pusės, nes brolis manė, kad mūsų gali ieškoti.

Po ilgos kelionės, kaip man atrodė, pasiekėme Švėkšną, nušokome ant žemės, ir brolis nuvedė pas senelį. Senelis labai nustebo ir apsidžiaugė, tačiau labai nuliūdo sužinojęs, kad nebėra sūnaus, o mūsų mama kalėjime.

Pas senelį praleidome žiemą, o vasarą nuvykome į Michailiškių kaimą netoli Ukmergės pas mamos seserį Mariją Kuodienę. Čia naktimis ateidavo partizanai, ir jos šeima paremdavo juos kuo tik galėjo. Rudenį pradėjau lankyti kaimo mokyklą, kuri buvo gana toli ir kurioje tame pačiame kambaryje mokėsi skirtingų klasių mokiniai. Kadangi tik nesklandžiai lietuviškai buvau pramokusi, bendrauti su vaikais ir mokytojais sekėsi sunkiai.

Netrukus vėl grįžome pas senelį į Švėkšną. Čia sužinojome, kad iš Rusijos grįžta mama. Labai jos laukėme. Svajojau, kad sulauksiu labai gražios, išsipuošusios, su lauktuvėmis mamos, o kai pamačiau suvargusią, apskurusią moterį, labai nusivyliau ir nenorėjau prieiti. Tačiau mes greitai susidraugavome, ir ji tapo man geriausia pasaulyje mama.

Sugrįžusi mama pasakojo, kaip ji gyveno kalėjime ir kaip jai pavyko išsigelbėti. Pasirodo, ją išgelbėjo estas gydytojas, kuris irgi buvo kalinys. Jam buvo liepta patikrinti kalinių sveikatą ir pranešti, kurie kaliniai jau nebepajėgia dirbti. Mama iš bado buvo prie mirties, ir kai estas gydytojas atėjo ją apžiūrėti, ji paprašė priskirti ją į virtuvę. Mama sakė, kad virtuvėje maisto buvo mažai, bet bulvių lupenų galėjo valgyti kiek norėjo, ką ir darė. Dėl to pilvas taip išsipūtė, kad ji atrodė kaip devintą nėštumo mėnesį. Taip mama išliko gyva. Vėliau visus kalinius išskirstė po tarybinius ūkius, nes po karo labai trūko darbo jėgos. Mama vėl pakliuvo į virtuvę. Kadangi ji mokėjo labai gerai ir skaniai ruošti maistą, tarybinio ūkio vadovai ją labai vertino, nes kai atvažiuodavo viršininkai iš rajono, ji suruošdavo jiems puikias vaišes. Labiausiai jiems patikdavo balandėliai ir Napoleono tortas. Tokie jos kulinariniai sugebėjimai padėjo grįžti į Lietuvą net su pasu bei leidimu čia gyventi.

Iš pradžių apsigyvenome Ukmergėje, bet kadangi mūsų šeima buvo ištremta, mama mokykloje mokytojos darbo negavo. Kai 1948 metais buvo išvežta labai daug žmonių į Sibirą, tarp jų ir mokytojų, kurių labai trūko, mamai buvo leista dirbti pradinėje mokykloje.

Aš labai vėlavau pradėti mokytis. Kadangi jau buvau pradėjusi devintus metus, mama priprašė antros klasės mokytoją priimti mane į antrą klasę. Kalbėti jau buvau pramokusi, bet rašyti nemokėjau. Mokytoja manė, kad aš esu beviltiška, jai kartu su mama teko labai vargti, bet galiausiai sugebėjau pasivyti klasės mokinius, o tris klases baigiau gana gerais pažymiais.

1948 metais Juozas ir mama sugalvojo, kad mums reikia važiuoti gyventi kitur, kur niekas mūsų nepažįsta, todėl išvažiavome į Kėdainius. Čia mama gavo mokytojos darbą. Juozas sukūrė naują mūsų biografiją – mes esame prie Stalingrado žuvusio kario šeima. 1941 vasarą abu broliai buvo Palangos pionierių stovykloje, ir kai vokiečiai pradėjo bombarduoti Palangą, buvome išvežti į Sibirą ir gyvenome vaikų namuose. O mes, kad išlaikytume paslaptį, su mama pasitraukėme į Sibirą pas tėvo brolį Vladą, kuris iš tiesų buvo dingęs po revoliucijos Rusijoje. Sukūrę naują biografiją, jos laikėmės. Atsimenu, brolis Juozas kartą pasisodino mane ir paklausė, ar noriu atgal į tremtį, atsakiau, kad nenoriu. Tada jis liepė man tylėti ir niekam nieko nepasakoti. Visą laiką tylėjau, tik kai tekėjau už Algimanto Strimaičio, viską papasakojau. Baimė buvo didelė: mama irgi bijodama, kad neprasitarčiau, stengėsi mane auklėti „tarybiškai“ – kalbėdavo teigiamai apie valdžią, įrašė į pionierius, Kūčių vakarą mums abiem pirkdavo bilietus į kiną, kad visi matytų, kokios mes neprietaringos ir atsidavusios valdžiai, bet kai prasidėjo revoliucija Vengrijoje ir man jau buvo 17 metų, pasisodino mane, viską atvirai papasakojo. Mes labai norėjome, kad vengrams pasisektų. Tiesą sakant, augant pati pradėjau matyti sovietinio gyvenimo melą ir negeroves, bet Vengrijos įvykiai buvo galutinis persilaužimo taškas.

Lietuvoje

Kėdainiuose mama dirbo ne tik lietuvių, bet ir rusų mokykloje, kur dėstė lietuvių kalbą. Iki tol sovietinio saugumo darbuotojai kviesdavo mamą į saugumą ir visą naktį tardė, norėdami sužinoti, kur dingęs vyras. Mama tvirtai laikėsi sugalvotos versijos, tačiau baimė jos neapleido. Vėliau mama įtarė vieną mokytoją, kad ši ją paskundė.

Jos dėstomoje klasėje mokėsi Kėdainių karinio komisariato viršininko Sanikovo sūnus, todėl kartą mama įsidrąsinusi paskambino jam ir paprašė priimti pokalbiui. Nuėjusi ji papasakojo, kad kai tėvas žuvo prie Stalingrado, ji gavo pranešimą apie žūtį, bet grįžtant namo į Lietuvą dokumentas kažkaip dingo. Tad ji norėtų vėl turėti dokumentą apie tėvo žuvimą, nes taip gyventi sunku. Viršininkas išrašė tokį dokumentą pagal mamos išdėstytus „faktus“, ir tada mes jau galėjome gyventi ramiau. Mamą visi gerbė, ji net buvo išrinkta miesto teismo tarėja, o baigiant pedagoginę veiklą, net gavo nusipelniusios mokytojos vardą. Broliai buvo paimti tarnauti į armiją, o aš baigiau vidurinę mokyklą ir ruošiausi stoti į Vilniaus universitetą. Tačiau baigus vidurinę visada abiturientai turėdavo gauti rekomendaciją iš miesto komjaunimo komiteto, kad galėtų stoti į aukštąją mokyklą. Rekomendacijos reikėjo ir man. Kai nuėjau į tą įstaigą, miesto komjaunimo sekretorius man rekomendacijos nedavė, nes jam kilo abejonių, kodėl mama negavo pensijos už tėvo žūtį. Jis liepė atnešti žūtį patvirtinantį dokumentą ir paklausti mamos, kodėl ji „neėmė pensijos“. Mama man davė pažymą ir liepė sakyti, kad ji, būdama mokytoja, pakankamai uždirba ir norėjusi, kad „tarybinė tėvynė“ greičiau atsigautų po karo ir suklestėtų.

Taip man atsivėrė kelias į Vilniaus universitetą, kur studijavau anglų kalbą. 1962 metais jį baigiau, dirbau tame pačiame universitete Humanitarinių mokslų anglų kalbos katedroje, apgyniau disertaciją, išdirbusi 48 metus išėjau į pensiją.

Mano brolis Juozas mokėsi Leningrade, gavo meninių kolektyvų eksperto diplomą ir ilgus metus dirbo Vilniaus vykdomojo komiteto instruktoriumi. Vis dėlto mūsų sukurtoji biografija paaiškėjo, kai brolis norėjo tapti Vilniaus jaunimo teatro direktoriumi.

(keliama į 7 psl.)

Švėkšniškiai. Sėdi: A.Škėrys, Elena Žukienė (brolio Jono Žuko žmona) su sūnumi Algiu, Kazimiero Žuko antroji žmona Barbora su vaikaičiu Algiu Delininkaičiu, Kazimieras Žukas, gimnazijos kapelionas kun. Petras Lapelis; stovi: Zigmas Žukas, jo brolis Jonas Žukas, sesuo Eugenija su vyru Vaclovu Delininkaičiu. 1943 metai

Brigados generolas Kazys Skučas

1940 metų birželio 14 dieną apie 24 valandą nakties, „Sovnarkomo“ pirmininkas V.M.Molotovas Sovietų sąjungos vyriausybės vardu įteikė Lietuvos užsienio reikalų ministrui Juozui Urbšiui ultimatumą. Tarp ultimatumo reikalavimų buvo:

„1. Kad būtų atiduoti teismui Vidaus reikalų ministeris generolas Skučas ir Saugumo departamento direktorius Povilaitis, kaip tiesioginiai kaltininkai provokacinių veiksmų prieš sovietų kariuomenės įgulas Lietuvoje.“

Šiemet kovo 13 dieną prisiminėme ir paminėjome brigados generolo Kazio Skučo 125-ąsias gimimo metines. Lietuvos kariuomenės savanoris, brigados generolas Kazys Skučas gimė 1894 metų kovo 13 dieną Marijampolės apskrities Veiverių valsčiaus Mauručių kaime ūkininkų šeimoje. 1911 metais baigęs Veiverių mokytojų seminariją mokytojavo įvairiose Lietuvos mokyklose. 1914 metais įstojo į Peterburgo mokytojų institutą, tačiau jo baigti nebuvo lemta, prasidėjo Pirmasis pasaulinis karas ir 1915 metais Kazys Skučas buvo mobilizuotas į Rusijos kariuomenę.

Buvo pasiųstas mokytis į Čiugujevo (Charkovo gubernija, Ukraina) karo mokyklą. Ją baigė praporščiko laipsniu ir buvo paskirtas į 249 pėstininkų pulką ir išsiųstas į Rumunijos frontą. Čia fronto apkasuose kariavo iki bolševikinės revoliucijos. Rusijos kariuomenėje prasidėjus suirutei, pasitraukė iš dalinio ir atvyko į Voronežą. Jam pavyko su šeima 1918 metų birželį pirmuoju ešelonu iš Voronežo pasiekti Vilnių. Apsigyveno Dauguose (Alytaus apskritis) ir drauge su klebonu Vladu Mironu (1918 metų vasario 16 dienos Nepriklausomybės Akto signataras, valstybės veikėjas), kunigu Juozu Breiva, Jonu Lapėnu, Juozu Ališausku ir kitais Dauguose organizavo lietuvišką miliciją. Tais pačiais metais buvo paskirtas Alytaus miesto karo komendantu.

1919 metų sausio 15 dieną savanoriu įstojo į formuojamą Lietuvos kariuomenės 1-ą pėstininkų pulką. Kiek vėliau, kadangi buvo carinės kariuomenės karininkas ir turėjo patirties, buvo paskirtas Marijampolės, dar vėliau Suvalkų miesto karo komendantu. 1921 metų gegužės 5 dieną buvo laikinai paskirtas 10-o pėstininkų pulko vado padėjėju, o rugsėjo 1 dieną šio pulko bataliono vadu. 1924 metais baigė Vytauto Didžiojo karininkų ir Aukštesniųjų kariuomenės viršininkų kursus.

1924 metų rugsėjo 12 dieną paskirtas generalinio štabo valdybos operacijų skyriaus viršininku. 1925 metų lapkričio 1 dieną paskirtas Vytauto Didžiojo karininkų kursų lektoriumi, o 1926 metų rugsėjo 1 dieną Kauno įgulos komendantu. 1928 metų sausio 3 dieną skiriamas II divizijos vadu ir Kauno įgulos viršininku. Tų pačių metų lapkričio 23 dieną jam suteikiamas pulkininko laipsnis. Plk. Kazys Skučas nuo 1930 metų kovo 9 dienos iki 1934 metų balandžio 23 dienos buvo Lietuvos karininkų ramovės pirmininkas. Bendradarbiavo kariškoje spaudoje ir buvo karininkų žurnalo „Kardas“ redaktorius.

1934 metų gegužės 1 dieną buvo paskirtas Lietuvos karo atašė Sovietų sąjungoje. Grįžus iš Maskvos, 1938 metų gruodžio 23 dieną paskirtas Vytauto Didžiojo generalinio štabo mokyklos viršininku. 1939 metų vasario 16 dieną plk. Kaziui Skučiui buvo suteiktas brigados generolo laipsnis, kovo 26 dieną išėjo į atsargą, o jau kitą dieną (kovo 27-ąją) Lietuvos Respublikos Prezidento Antano Smetonos dekretu jis buvo paskirtas vidaus reikalų ministru į gen. Jono Černiaus formuojamą naują ministrų kabinetą. Vidaus reikalų ministro pareigas ėjo ir Antano Merkio vadovaujamoje vyriausybėje iki 1940 metų birželio 13 dienos. Sovietams reikalaujant, brg. gen. Kazys Skučas buvo atleistas iš pareigų. Lietuvos Ministrų kabinetui nusprendus patenkinti visus Sovietų sąjungos vyriausybės pateikto ultimatumo Lietuvai reikalavimus, brg. gen. K.Skučas birželio 15 dieną buvo suimtas. Iš pradžių buvo kalinamas Kauno sunkiųjų darbų kalėjime, o sovietams okupavus Lietuvą, skubiai su Lietuvos valstybės saugumo departamento direktoriumi Augustinu Povilaičiu (sušaudytu 1941 metų liepos 12 dieną) skubiai perskraidinti į Maskvos Lubiankos kalėjimą.

Generolo žmona Stefanija Skučienė apie suėmimą prisiminė: „Aš ir mano šeima esame beveik vieninteliai liudytojai to įvykio, kada buvo suimtas mano vyras, o su juo kartu ir Augustinas Povilaitis. Apie šį įvykį ne kartą spaudoje buvo rašyta, bet ne visai tiksliai jį atvaizduojant. Iš kai kurių aprašymų galima susidaryti vaizdą ne visai atitinkantį pačio įvykio faktus, o tai galėjo būti pagrindas klaidingoms išvadoms, esą Skučas nepažinojęs sovietų klastų, buvęs neryžtingas ir per savo neapdairumą buvo patekęs į sovietų spąstus.

Mano vyras išgyveno 1917 metų revoliuciją Rusijoje. Vėliau buvo Lietuvos karo atašė Maskvoje. Tų kelerių metų laikotarpyje jis turėjo progos arčiau pažinti sovietus ir todėl jis niekad jais nepasitikėdavo. Kada 1939 metais Lietuvai „grįžo“ Vilnius ir mūsų kraštas turėjo duoti rusų įguloms bazes, tai mano vyras jau tada, kaip ir kiti giliau įžvelgė į šią nepaprastą padėtį, galvojo, jog su Raudonosios armijos įgulų atsiradimu prasideda Lietuvos okupavimas.

Atsimenu, kai 1940 metų pavasarį, Maskvai apkaltinus Lietuvą raudonarmiečių tariamu grobimu, apsilankėme kartu su vyru ministerio pirmininko Antano Merkio ūkyje, netoli Kauno. Galėjo būti kokia pora savaičių prieš A.Merkio ir J.Urbšio, užsienio reikalų ministerio, iššaukimą į Maskvą. Tada su Merkiais apžiūrint jų ūkio laukus, Skučas, kaip pastebėjau, kiek susijaudinęs Merkiui įrodinėjo, kad sovietų priekabės Lietuvai gali labai liūdnai baigtis. Su tokia mano vyro nuomone Merkys nenorėjo sutikti.

Beje, atleidus iš pareigų mano vyrą ir A.Povilaitį, Merkys patarė jiems nebėgti į Vokietiją, o laukti jo nurodymų A.Povilaičio ūkyje netoli Jurbarko. Birželio 15 dieną į Povilaičio ūkį atvažiavo policija ir juos suėmė.“

Maskvoje brg. gen. K.Skučui buvo iškelta Sovietų sąjungos valstybės saugumo liaudies komisariato byla Nr. 1811. Pirmieji tardymai prasidėjo rugsėjo 13 dieną. K.Skučui buvo suformuluoti šie kaltinimai: provokacinių veiksmų prieš Lietuvoje dislokuotus karinius dalinius ir žiaurių veiksmų prieš Lietuvos revoliucinį judėjimą organizavimas, taip pat, būnant Lietuvos karo atašė Sovietų sąjungoje, šnipinėjimu prieš sovietų valdžią. Nors sovietiniai saugumiečiai konkrečių įkalčių neturėjo ir įrodymų nebuvo surinkta, o visus kaltinimus generolas argumentuotai paneigė, 1941 metų birželio 26 dieną byla buvo perduota į Sovietų sąjungos aukščiausiojo teismo karinę kolegiją, kuri liepos 8 dieną brigados generolą Kazį Skučą nuteisė mirties bausme. Liepos 30 dieną jis buvo sušaudytas Butyrkų kalėjime.

Brigados generolas Kazys Skučas

Už nuopelnus Lietuvai brigados generolas Kazys Skučas buvo apdovanotas Vytauto Didžiojo 3-iojo laipsnio ordinu, Didžiojo Lietuvos Kunigaikščio Gedimino 3-iojo laipsnio ordinu, Lietuvos kariuomenės kūrėjų-savanorių medaliu, Lietuvos Nepriklausomybės 10-ties metų jubiliejaus medaliu, Čekoslovakijos Baltojo liūto 3-iojo laipsnio ordinu, Latvijos išvadavimo kovų 10-ies metų sukaktuvėms paminėti medaliu ir Lietuvos Ugniagesių organizacijų sąjungos Artimui Pagalbos 1-ojo laipsnio ženklu.

Na, o ministras pirmininkas Antanas Merkys, kurio patarimo pasiklausė brg. gen. K.Skučas ir A.Povilaitis, kurie su šeimomis galėjo pasitraukti į Vokietiją, liepos 17 dieną buvo suimtas, nuteistas 25 metams. Kalėjo Saratovo, Maskvos Butyrkų, Vladimiro kalėjimuose. 1954 metais, tapus visiškai neįgaliu, jam buvo suteikta malonė ir buvo paleistas. Mirė 1955 metų Vladimiro srities Malenkų invalidų namuose.

Paruošė Stasys IGNATAVIČIUS

Sovietinių represijų aukų atminimui – Vytis Lukiškių aikštėje

(atkelta iš 2 psl.)

Didžiausias kalinių mirštamumas buvo Rešotuose – 61,7 procento, Molotovo srityje ir Usollage – 71,6 procento, Archangelsko srityje – 39,7 procento. Mano tėvo, Kauno savivaldybės brandmajoro, šaulių Pilies kuopos vado Stasio Dumčiaus suimtųjų iš Kauno ir apskrities grupėje iš 1500 vyrų liko trečdalis, kol juos etapu nuvarė į Archangelsko Puksa ozero lagerį. Mirties bausmę „trojkos“ skyrė gyd. J. Jankaus ir ministro J. Masiliūno grupėms „dėl rengiamo sukilimo“. Iš tėvo 24 vyrų grupės 13 nuteisė sušaudyti „dėl rengiamo pabėgimo“, o juk buvo susirinkę šv. Kūčių proga. Tarp jų buvo L. Maziliauskas, Sveikatos departamento direktorius. Žydų tautybės inžinierius iš Kauno Panemunės J. Blochas teisme paprieštaravo – nejaugi bėgsiąs pas vokiečius į Murmanską? Nepadėjo, sušaudė. Tėvas, Bronius Gudavičius, Seimo narys, Viktoras Kastanauskas, Kauno policijos viršininkas, ir kiti 11 vyrų mirė nukankinti tardymų metu iki bausmės įvykdymo. Dažnai nusilpusius prižiūrėtojai pribaigdavo kirvapente į galvą ir palikdavo taigoje. Vyriausias Lietuvos skautininkas Stasys Jameikis, 17-metis, buvo paliktas gyvas ir vėliau parašė knygą „Traukinys rieda į amžinastį“. Jį tada tėvelio draugai rado išmestą į lavonų krūvą, ištraukė, atšildė, nes pastebėjo ašarą akyje. Man teko su S. Jameikiu ir dar su keliais išlikusiais kaliniais bendrauti Lietuvoje, patikslinti jų likimą, suteikti pagalbą. Iš 1500 gyvi liko gal 24 kaliniai.

1941 metų „Juodojo birželio“ represijų liudytojai lapteviečiai kartu su altajiečiais renkamės kasmet Rumšiškėse prie jurtos ir Ariogaloje. Mūsų liko mažiau nei 300 žmonių. 2000 metais buvome sovietų genocido Lietuvoje tiesioginiai liudytojai komunistinių nusikaltimų tribunole Vilniuje. Buvo parengta gausi faktinė medžiaga, nemažai rezoliucijų. Tačiau komunistų partijos nusikalstamos veiklos teisinis įvertinimas įstatymu nebuvo atliktas. Remiantis LR Seimo 2015 metų spalio 15 dienos rezoliucija „Dėl Lietuvos komunistų partijos nusikalstamos veiklos įvertinimo“, tai reikia padaryti.

Koks geriausias atminimas būtų žuvusiems Sibire tremtiniams, sovietų lagerių kankiniams, partizanams? Lietuvos reprezentacinėje Lukiškių aikštėje pastatyti Vyčio simbolio paminklą jau esančiame Laisvės kovų memoriale. Tai būtų paminklas ne tik partizanams, bet ir per visą istoriją kovojusiems už Lietuvos laisvę didvyriams. Dar M. K. Čiurlionis savo paveiksle „Preliudas“ vaizdavo apšviestą Vytį, skriejantį virš Vilniaus. Taigi Kaune – „Laisvės karys“, Vilniuje – „Vytis“.

Partizanė Diana Glemžaitė-Bulovienė 1949 metų lapkričio 14 dieną, keletą mėnesių prieš žūtį, bunkeryje Plunksnočių miške, Rokiškio rajone, rašė:

„O juk bus dar diena,
kai pro vėliavų plazdantį mišką
Baltas Vytis pakils ir padangėj
aukštoj suspindės!
Grįžę mūsų tėvai, mūsų sesės
iš Komi, Uralo
Atsiklaupę čionai, verkdami
gimtą žemę bučiuos!“

Genovaitei Žukauskaitei-Alionienei atminti

Mūsų tautos istorijoje praėjęs šimtmetis buvo nuostabių atgimimų ir tragiškų, nesugrąžinamų praradimų metas. Pasauliniai karai, prarastos ir vėl atkurtos nepriklausomybės, tarp jų kelis dešimtmečius užgriuvusios okupacijos – visa tai pareikalavo milžiniškų dvasios pastangų ir tiesioginių aukų. Ypač daug kraujo mūsų tauta prarado Antrojo pasaulinio karo laikais ir per po jo įsitvirtinusią sovietų okupaciją. Deja, bėgant laikui lieka vis mažiau tų lemtingų tautai įvykių liudininkų: vienas po kito išeina žilagalviai partizanai, buvę politiniai kaliniai ir tremtiniai. Vienintelis dalykas, kuris nušvietė jų gyvenimo kelio pabaigą – sulaukta atkurta Lietuvos nepriklausomybė. O kiek jos nesulaukė... Bet tie, sulaukusieji, paliudijo – tautos aukos kovoje už Laisvę buvo didžiaprasmės!

Sunkų gyvenimo kelią praėjo ir tremtinė Genovaitė Žukauskaitė-Alionienė, su kuria artimieji ir ją pažinojusieji atsisveikino gegužės 30 dieną. Jos gyvenimo istorija aprašyta antroje „Tremties vaikų“ knygoje.

Genovaitė gimė 1924 metų rugpjūčio 15 dieną Mackūnų kaime, Rumšiškių valsčiuje, Kauno apskrityje (dabar tai Palomenės seniūnija, Kaišiadorių rajonas) ūkininkų šeimoje. Buvo šeštas vaikas, jauniausia duktė. Baigė Kieliškių pradžios mokyklą. 1942 metais, būdama aštuoniolikos metų, ištekėjo už Pašulių gretimo kaimo jaunuolio Stasio Alionio. 1945 metais vyras tapo partizanu, bet jau kitais metais buvo suimtas ir išvežtas į lagerius, iš kurių nebegrįžo. Sovietai nepaliko ramybėje ir partizano artimųjų – 1948 metų gegužės 22 dieną Stasio Alionio šeima: mama Agota, sesuo Zuzana, žmona Genovaitė su dukterimi Vanda ir sūnumi Šarūnu, ištremiami į Šerčankos kaimą, Jarcevo rajoną, Krasnojarsko kraštą. Ten pat buvo išvežta ir Genovaitės sesuo Anelė su sūnumi, tėvai. Tremtyje mirė tėtis Vincentas (62 metų), anyta Agota (67 metų), sūnėnas Bolius (14 metų). Varguose prabėgo 10 metų. 1957 metų rudenį gavo pažymą, kad šeima laisva, reabilituota. 1958 metų pavasarį pirmuoju laivu Genovaitė su vaikais ir mama Uršule išplaukė iš tremties žemės į Lietuvą.

Grįžusi į Lietuvą apsigyveno pas gimines Pašulių kaime. Vėliau įsikūrė Rumšiškių miestelyje. Dirbo laiškininke, kolūkyje daržininke, šeimininkaudavo vestuvėse, šermenyse. Su dideliu dvasiniu pakilimu sutiko Lietuvos nepriklausomybės atkūrimą, net ir garbaus amžiaus būdama dalyvaudavo LPKTS Kaišiadorių filialo organizuojamuose renginiuose, lankėsi sąskrydžiuose Ariogaloje. Senatvėje jos dukters Vandos ir sūnaus Šarūno šeimos rūpinosi mama – senele – prosenele: Genovaitė turėjo keturis vaikaičius, šešis provaikaičius.

Genovaitė Alionienė

1990 metų birželio 30 dieną Genovaitės tėčio Vincento Žukausko palaikai iš Sibiro grįžo į tėvynę, palaidoti Rumšiškių kapinaitėse. Šalia mylimos motulės Uršulės ir tėčio Amžinojo poilsio atgulė ir Genovaitė, mirusi baigiant nužydėti šių metų pavasariui.

Artimųjų širdyse pasiliks brangiausios mamos atminimas, o mūsų istorijos puslapiuose – tremties kančių kelius išvaikščiojusių žmonių šviesa, švietusi tautos kelią į laisvę ir žmogiškąjį padorumą. Viena iš tų žmonių buvo ir Genovaitė Žukauskaitė-Alionienė.

Gintaras MARKEVIČIUS

1941 metų birželio 14-osios trėmimas

(atkelta iš 5 psl.)

Tada buvo liepta saugumui patikrinti jo biografijos faktus, viskas buvo atskleista, brolis turėjo eiti aiškintis ir rodyti dokumentą. Gal įtikino, o gal ir ne, bet jį paskyrė direktoriumi. Buvo jau kiti laikai, Lietuvoje prasidėjusi nepriklausomybę deklaruojanti Sąjūdžio veikla.

Gyvenimas tremtyje ir patirti dvylikamečio vaiko sunkumai ir žiaurumai Rusijoje Juozą labai traumavo. Jis stengėsi niekur nesikišti ir nekalbėti prieš sovietinę valdžią. Traumos, matyt, neįmanoma buvo įveikti be psichologo pagalbos, o sovietiniais laikais viską papasakoti psichologui buvo labai pavojinga. Tik praėjus daugybei metų po Lietuvos nepriklausomybes atkūrimo, jis džiaugėsi, kaip Lietuva pasikeitė ir išgražėjo.

Kitas brolis Algimantas baigė Vilniaus universitetą ir įgijo istoriko specialybę, kurios taip ir nepanaudojo gyvenime, o dirbo įvairiose įstaigose. Jis aktyviai dalyvavo Sąjūdžio veikloje ir labai džiaugėsi Lietuvos nepriklausomybe.

Dabar abu broliai ir mano vyras jau yra mirę. Brolis Juozas buvo vedęs, susilaukęs dviejų vaikų, džiaugėsi dviem anūkais, o Algimantas – dviejų sūnų. Aš turiu tris vaikus, aštuonis anūkus ir džiaugiuosi, kad teko dalyvauti įvykiuose Lietuvai vaduojantis iš priespaudos. Dėkoju Dievui už Laisvę ir tuos stebuklus, įvykusius 1990 metų kovo 11 dienos.

Spaudai paruošė Stanislovas ABROMAVIČIUS

Birželio 26 d. (trečiadienį) 17 val. Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos salėje (Laisvės al. 39, Kaunas) maloniai kviečiame į Okupacijų ir laisvės kovų muziejaus parodos „Lietuviai Kengyro sukilime. 1954 m. gegužės 16–birželio 26 d.“ atidarymą.

Dalyvaus parodos rengėjai: architektas prof. Algis Vyšniūnas, istorikė Ramunė Driaučiūnaitė.

Juozas Isoda
1929–2019

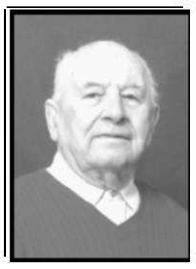

Gimė Piliuonoje, Panemunės valsč., Kauno aps,. ūkininkų Klemenso ir Antaninos Isodų šeimoje. Tėvelis buvo Lietuvos savanoris, dalyvavo Klaipėdos krašto vadavime, buvo Šaulių sąjungos narys, kurį laiką užėmė seniūno, viršaičio pareigas, dirbo dailide. Mama buvo aistringa bitininkė. Šeimoje Juozas buvo vyriausias sūnus, turėjo brolius Bronių ir Antaną. Okupacijos metu dirbo raštininku Kauno civilinių įrašų skyriuje ir slapta padėdavo partizanams įgyti reikiamus dokumentus. Stalino represijų laikais buvo suimtas ir 1949 m. kovo 27 d. ištremtas į Sibirą – Irkutsko sr. Mamsko-Čiuisko r. Mamos gyvenvietę. Ten sutiko savo gyvenimo meilę Moniką Eičaitę, su kuria sukūrė šeimą. Intoje, Jakutijoje, gimė sūnus Eugenijus. Sugrįžus į tėvynę žmonos Monikos pusbrolis Antanas Nausėda su žmona Onute labai rizikuodami juos priglaudė savo namuose, padėjo prisiregistruoti ir įsikurti Klaipėdoje. Ten gimė duktė Lilija. Dirbo Klaipėdos statybos tresto apdailos darbų valdyboje vyr. darbų vykdytoju ir Klaipėdos gelžbetoninių konstrukcijų gamykloje. Baltijos kelio dieną, 1989 m. rugpjūčio 23-iąją, kartu su žmona ir jos tremtiniu broliu Juozu Eičiu iš Sibiro parsivežė artimųjų – partizano Vinco-Laimučio motinos Marijos Eičienės, jos dukterų Paulinos ir Elzbietos Eičaičių palaikus ir palaidojo Tauragės r. Žygaičių kapinėse, Eičių šeimos kape. Prieš metus tame pačiame kape atgulė ir jo žmona Monika. Po žmonos mirties, pašlijus sveikatai, jis išvyko pas dukterį į Ameriką, ten mirė. Kremuoti palaikai pervežti per Atlantą ir palaidoti šalia žmonos.

Nuoširdžiai užjaučiame dukterį Liliją, sūnų Eugenijų bei jų šeimas, gimines, artimuosius ir bendražygius.

Klaipėdos PKT sąjunga

Konstantinas Nekrevičius
1927–2019

Gimė Klaipėdos r. Rudaičių k. penkiolika vaikų auginusioje šeimoje. Lankė Lapių pradinę mokyklą. 1948 m. ištremtas Krasnojarsko kr. Kežmos r. Kados k. Tremtyje vedė Teresę, kilusią iš to paties kaimo. Konstantinas dirbo miškų pramonės ūkyje kirtėju. Į Lietuvą grįžo 1958 m., apsigyveno Gargžduose. Visą darbingą laiką dirbo Metalo apdirbimo įmonėje. Kartu su žmona užaugino sūnų ir dukterį. Dalyvavo buvusių tremtinių veikloje, renginiuose, dainavo chore.

Palaidotas Gargždų Laugalių kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame šeimą ir artimuosius.

LPKTS Klaipėdos r. filialas

Užjaučiame

Mes tokie laikini – kaip lietus, į žemę nupuolęs.
Ir tokie amžini – kaip erdvė, kaip žodžiai. Kaip molis...

Amžinybėn iškeliavo buvusi Krasnojarsko krašto tremtinė Genė Žukauskaitė-Alionienė, kilusi iš Mackūnų k. Kaišiadorių r. Nuoširdžius užuojautos žodžius artimiesiems taria

LPKTS Kaišiadorių filialas

Skelbimai

Birželio 23 d. (sekmadienį) Nepriklausomybės aikštėje (šalia LR Seimo rūmų), Vilniuje, kviečiame paminėti Birželio sukilimo 78-ąsias metines. **11 val.** motociklininkų kolona iš Nepriklausomybės aikštės Gedimino prospektu pajudės buvusių KGB rūmų link, kur šventės organizatorių numatytose vietose padės gėlių bei uždegs atminimo žvakelių. **12 val.** Nepriklausomybės aikštėje kartu su kariuomenės Garbės kuopos kariais pakelsime vėliavas ir pagerbsime 1941 m. Birželio sukilimo dalyvius. Išklausysime garbių svečių pasisakymus, Karinių pajėgų orkestro ir Antakalnio progimnazijos moksleivių koncertą. Pasiteirauti tel. 8 699 34880.

Tremtinys ISSN 2029-509X
www.lpkts.lt
Leidėjas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga
Įmonės kodas 300032645
Ats. sąsk. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365 AB „SEB“ bankas
Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas,
Tel. (8 37) 323 204, 8 667 39218

Redaktorė Jolita Navickienė
Kalbos redaktorė Audronė Kaminskienė
Techninė redaktorė Vesta Milerienė

El. p. tremtinys.redakcija@gmail.com

2 spaudos lankai. Tiražas 1570 egz. Kaina 0,66 euro.

Spausdino spaustuvė UAB „Morkūnas ir Ko“, Draugystės g. 17, Kaunas

Projektus „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekčių atspindžiai“ ir „Istorija be „baltų dėmių“ remia

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

Redakcija pasilieka teisę trumpinti ir redaguoti straipsnius, rankraščiai negrąžinami. Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autoriaus nuomone.

Bibliotekoje – tremties kasdienybės liudijimas

Apie tremtinius rašyta išties nemažai, pastatyta kino filmų... Dar vienas autentiškas liudijimas birželio 10 dieną, artėjant Gedulo ir vilties dienai, skambėjo Panevėžio viešojoje bibliotekoje. Čia 87 metų panevėžietė, lietuvių kalbos ir literatūros mokytoja Dainora Urbonienė, padedama Eleonoros Matulaitės ir Eleonoros Koriznaitės, J. Miltinio dramos teatro aktorių dueto, pristatė savo prisiminimų knygą apie gyvenimą tremtyje „Sibiras vaiko akimis“.

Tai pasakojimas apie skaudžią devynerių metų mergaitės patirtį, kai 1941 metų birželio 14 dieną ji su visa šeima – vienų metukų broliuku ir tėvais kaimo mokytojais ištremiama į Sibirą. Istorija atskleidžia tremtinių šeimos kasdienybę: gyvenimą „barakuose“ antisanitarinėmis sąlygomis, gyvenamosios vietos keitimą, nuolatinį nuovargį, šaltį, badą, tėvynės ilgesį, mergaitę, subrendusią ne laiku, nemačiusią šviesios vaikystės...

„Rytą pabudau nuo mamos verksmo. Pamačiau prie jos stovintį žmogų su šautuvu, tėčiui į nugarą taip pat buvo įbestas šautuvas. Susikrovę daiktus buvome išvaryti į kiemą, kur laukė sunkvežimis“, – šeimos gyvenimą pakeitusią dieną prisiminė D. Urbonienė.

D. Urbonienės istorija sulaukė skaitytojų pripažinimo: išleistas jau ketvirtas papildytas bei pataisytas leidimas, knyga išversta į anglų, norvegų kalbas, jos ištraukos publikuotos užsienyje leidžiamuose periodiniuose leidiniuose. Pernai pagal šį kūrinį Juozo Miltinio dramos teatre pastatytas monospektaklis „Kokio gražumo saulė“.

Spektaklio režisierė, dramaturgijos autorė, scenografė Eleonora Matulaitė atskleidė, jog knygos tema yra aktuali, nes nėra daug spektaklių apie tremtį, beje, jai pačiai su mama mokytoja vos pavyko išvengti tokios pačios lemties. Viešnia susirinkusiesiems trumpai papasakojo apie spektaklio kūrimo procesą: kaip atsirinko ištraukas, rašė scenarijų, ieškojo scenografinių ir muzikinių sprendimų.

„Nesinorėjo daryti vien prisiminimų buitinio atpasakojimo. Todėl šalia sukrečiančios D. Urbonienės prozos pasirinkau jautrias žinomos poetės Dalios Teišerskytės eiles, viena kitą puikiai papildančias“, – sakė E. Matulaitė.

Susitikimą užbaigė aktorės Eleonoros Koriznaitės susirinkusiesiems dovanota bene stipriausia, emociškai paveikiausia spektaklio „Kokio gražumo saulė“ ištrauka, pasakojanti, kaip Dainora su mama ir broliu Aručiu kėlėsi į kitą tremties vietą ir kaip mirė mažasis broliukas, palikusi sukrečiantį įtaigaus tikrumo įspūdį.

Indrė RAPKEVIČIENĖ

Pagerbtas partizanų atminimas

Birželio 7 dieną Kaziškės miške prie paminklo, pastatyto bunkerio susprogdinimo vietoje, vyko Kęstučio partizanų apygardos vado Aleksandro Miliulio-Algimanto, Neptūno, jo pavaduotojo Stepono Venckaičio-Girėno, Bijūno ir štabo nario Alberto Norkaus-Linksmučio, Starkaus žūties 70-mečio minėjimas.

Dalyvavo Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių bei Šaulių sąjungos atstovai, Tauragės miškų urėdijos vadovas Raimondas Matemaitis, Vytauto Didžiojo universiteto docentė Lina Straigytė, savanorė, mūsų bendražygė – konsultantė, mokytoja kraštotyrininkė Stasė Vaitiekutė ir Tauragės „Šaltinio“ progimnazijos 8b, 7a, 7b, 6c, 6d, 5a, 5e klasių mokiniai, muzikos mokytojai Kazys Bivainis, Darius Gricius, direktoriaus pavaduotoja Vijolyta Bivainienė. Susirinkę prie paminklo uždegėme žvakučių, padėjome gėlių, žuvusiuosius pagerbėme tylos minute, sugiedojome Lietuvos himną. Mokiniai deklamavo partizanų kūrybos eiles, skaitė partizano Liongino Baliukevičiaus-Dzūko dienoraščio ištraukas, klausėmės skudučių skambėjimo, dainavome „Palinko liepa šalia kelio“. Buvęs tremtinys Rimantas Stoškus deklamavo savo kūrybos eiles.

Kalbėjusieji R. Matemaitis, L. Straigytė, V. Čereškevičius, V. Bivainienė prisiminė partizanų begalinę meilę Tėvynei, pasiaukojimą, jų vertybes, svajonę, kad Lietuva bus laisva. Docentė L. Straigytė prisiminė Kaliningrado srityje susitikimą su A. Miliulio žmona ir mokyklai padovanojo jos nuotrauką.

Loreta LAUCIUTĖ, Danutė PAULIENĖ

Gedulo ir vilties dienos minėjimas Klaipėdoje

(atkelta iš 1 psl.)

Klaipėdos Kristaus Karaliaus bažnyčios kunigas Pranas pasakė gražią, aktualią kalbą apie įvairių formų slaptą karą prieš valstybę, žmogaus orumo žeminimą, nutautinimo formas, religijos menkinimą. Ragino tremtinius liudyti tiesą, ypač jaunimui, apie tai, ką reiškia žmogui laisvės netektis, kai tau primetamos svetimos pažiūros, svetima moralė (amoralumas), atimama laisvės rinktis visose gyvenimo srityse.

Klaipėdos miesto mero pavaduotojas, TS-LKD Klaipėdos sueigos vadovas Arūnas Barbšys pabrėžė, kad minėdami beveik prieš 80 metų vykusių žiauriausių nusikaltimų žmoniškumui įvykius, turime būti budrūs, ypač po Krymo okupacijos ir karo Ukrainoje.

Visi kalbėjusieji pabrėžė, kad privalome budėti, saugoti laisvę ir nepriklausomybę, nes mūsų didžioji kaimynė deda visas pastangas ne tik kovodama nepaskelbtą informacinį karą, bet ir, kaip rodo įvairių tyrimų ir ekspertų išvados, skverbiasi į Lietuvos verslą, energetines ir net gynybines ar sienos apsaugos struktūras. Visi turime būti budrūs.

Po minėjimo renginio vedėja Vilhelmina Jašinskaitė-Paniuškienė pakvietė susirinkusiuosius pasiklausyti koncerto. Koncertą pradėjo Klaipėdos pagyvenusių žmonių choras „Alna“, kurio vadovė Olga Lebedeva, koncertmeisterė Elena Benetienė. Maestro Vytautas Saikauskas kartu su koncertmeistere Birute Uščinaite-Dargiene pristatė du chorus: ansamblį „Bangelė“ ir Klaipėdos buvusių politinių kalinių ir tremtinių mišrų chorą „Atminties gaida“. Koncerto pabaigoje susijungė visi trys chorai ir populiarias liaudies, tremties ir patriotines dainas dainavo kartu su publika. Tarp dainų vedėja išraiškingai skaitė tremtinių atsiminimus.

Irena BERNATONIENĖ